

OSMANLI DEVLETİ'NİN RUMELİ VİLAYETLERİNDE ASAYİŞ VE EMNİYETİN SAĞLANMASINDA BİR KOLLUK KUVVETİ OLARAK JANDARMA 1896-1901*

Geliş Tarihi (Received Date) 17.04.2019

Serap SERT¹

Kabul Tarihi (Accepted Date) 05.07.2019

Özet

Osmanlı Devleti vilayetlerin genelinde asayiş ve emniyetin sağlanması görevine özel bir önem vermiştir. Rumeli vilayetleri de bu önemden payını almış ve jandarma kuvvetinin ilk düzenli birimlerine sahip olmuştur. Ancak Şarki Rumeli vilayetinin Bulgar Prensiği tarafından işgali ile başlayan süreçte Osmanlı'nın Rumeli vilayetlerinde etkisini göstermeye başlayan milliyetçi nitelikteki karışıklıkları da beraberinde getirmiştir. Bulgar, Rum, Sırp, Arnavut gibi milliyetlere mensup grupların örgütlenerek asayiş bozduğu dönemde Rumeli vilayetlerinde karışıklıkları önlemek için hem düzenli askeri birliklerle hem de bir kolluk kuvveti olarak jandarmadan faydalanmıştır. Makalemizde jandarmanın bir kolluk kuvveti olarak yapılan düzenleme ve değişikliklerle 1896-1901 yıllarında Rumeli'de asayiş ve emniyeti sağlama konusundaki faaliyetlerini konu edindik.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Rumeli, Jandarma, Asayiş, Bulgar

GENDARMERIE AS A LAW ENFORCEMENT OFFICER IN PUBLIC ORDER AND SECURITY IN RUMELIA PROVINCES OF THE OTTOMAN STATE 1896-1901

Abstract

The Ottoman state gave special importance to the task of ensuring peace and security throughout the provinces. The Rumeli provinces also received their share of this importance and had the first regular units of the gendarmerie organization. However, in the process that started with the invasion of the Rumeli province by the Bulgarian Principality, nationalism which started to show its influence in the Rumeli provinces of the Ottoman Empire brought with it the confusion. Bulgarian, during the period when the groups belonging to the nationalities such as Greek, Serbian and Albanian were organized and destroyed, they benefited from gendarme as a law enforcement force with both military units and in order to prevent confusion in the Rumelia provinces. In our article, we discussed the activities of the Gendarmerie as a law enforcement force/ power and the activities of the gendarmerie in 1896-1901 in order to ensure safety and security.

Key Words: Ottoman Empire, Rumelia, Gendarme, Public Order, Bulgarian

1.GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde 19.yüzyılın ortalarından itibaren kendini gösteren milliyetçi nitelikteki isyanlar, pek çok vilayette olduğu gibi Rumeli vilayetlerinde de asayiş ve emniyetin sağlanmasında problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti, yüzyılın sonunda Rus kuvvetleri ile yaptığı savaşlardan biri olan 93 Harbinde yenilmiş ve önce 3 Mart 1878'de Ayastafanos, ardından savaşa taraf olanların itirazları üzerine 13 Temmuz 1878 tarihinde de Berlin Antlaşmasını imzalanmıştır (Karal:2011:75-76). Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin sınırlarını değiştiren hükümler sunulduğu gibi hakim olduğu topraklardaki halkın koşullarını düzeltmek için reform yapması istenilmişti. Berlin antlaşmasının sınır değiştiren hükümleri ise Ayastafanos Antlaşması ile ilk olarak gündeme getirilmiştir. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin Rumeli topraklarında bir Bulgar Prensiği oluşturulmuş; Berlin Antlaşması ile de bu Prenslük üçe bölünmüştür. Anlaşmaya göre, Prensiğin kendine ait askeri ve özerk bir yönetimi olacaktı (madde 1) (Berlin Muahednamesi:1908:4). Osmanlı'nın Rumeli topraklarında, Prensiğin kurulması ile de antlaşmaya taraf olan devletleri endişelendirmiştir. Bulgar Prensiği'nin varlığı Rus Çarlığı'nın bu bölgede

¹ Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Doktora Öğrencisi, serap.sert@windowslive.com

*Bu makale, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Prof. Dr. Cenk Reyhan'ın danışmanlığında halen hazırlanmakta olan "Osmanlı Devleti'nde Jandarma Teşkilatı: Selanik Vilayeti'nde Asayiş, Güvenlik ve Toplumsal Denetim (1879-1909)" başlıklı, Doktora tezinden üretilmiştir.

güçlenmesine sebep olacağından taraf olan devletler antlaşmada bir takım değişiklikler yapılmasını uygun görmüşlerdir. Böylece Rumeli'de Osmanlı Devleti içerisinde muhtar vilayetler oluşturulmuştur (Reyhan:2007:123). Bu maksat ile de Bulgar Prensiği'nin ardından Berlin Antlaşması'nın 13.maddesi ile Prensiğin güneyinde muhtar bir vilayet daha oluşturulmuştur. Oluşturulan, bu muhtar vilayete Şarki Rumeli adı verilmiştir. Vilayetin, askeri ve idari yönden Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmakla birlikte Hıristiyan bir vali tarafından yönetilmesine karar verilmişti (Berlin Muahedenamesi:1908:12). Antlaşmaya göre, Şarki Rumeli vilayetinin askeri idaresi ve güvenliği yerel asker ve Osmanlı asakir-i zabtiyesi tarafından yerine getirilecekti (madde 15) (Berlin Muahedenamesi:1908:15). Osmanlı Devleti Bulgar Prensiği ile olan sınırı ve Şarki Rumeli'nin güvenliği için gerekli önlemleri alabilecek, buralara asker yerleştirebilecekti. Ancak sınır güvenliğinden sorumlu askerleri başıbozuk ve Çerkesler'den seçmeyecekti (Erim:1953:16). Bu madde doğrultusunda Osmanlı Devleti Şarki Rumeli'de mahalli bir asakir-i zabtiye organizasyonunu vücuda getirilmesini sağlayacaktır:ancak bu uygulama da dışarıdan yapılacak bir müdahaleye neden olacaktır.

Şarki Rumeli vilayetinin güvenliği dışında kalan sorunları ve geleceği ile ilgili vilayet reformları ise kurulacak bir Avrupalı komisyon tarafından denetlenip, Şarki Rumeli Vilayeti nizamnamesi hazırlandıktan sonra uygulamaya geçilecekti (madde 18) (Berlin Muahedenamesi:1908:16). Maddelerden de anlaşılacağı üzere Şarki Rumeli vilayetinin muhtar bir vilayet olması ve hazırlanacak nizamnameler ile Avrupa müdahalesine de ortam hazırlanacaktır (Reyhan:2007:123). Berlin antlaşmasının öngördüğü bu düzenlemelerin sonucunda, Osmanlı Devleti'ne Rumeli'deki topraklarıyla irtibat sağlamak ve Bulgarların Ege denizine inmesini engellemek maksadı yarımada'nın güneyinde kalan Makedonya bırakılmıştı. (Aydın:1992:17)

Berlin Antlaşması oluşturulan sınırlar ve Osmanlı Devleti'nin Rumeli vilayetlerinde oluşturulan muhtar vilayetler sorunları da beraberinde getirecektir. Antlaşmaya imza atan devletler, öncelikle Osmanlı Devleti'nin Şarki Rumeli ile ilgili düzenlemeler yapmasını istemişlerdir. 14 Eylül 1878'de Şarki Rumeli için komisyon oluşturulmuş; İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve İtalya devletlerinin katılımı ile çalışmalara başlanmıştır. Toplantıların ilk dördü İstanbul'da yapılmış, daha sonra komisyonun yapacağı çalışmalara örnek teşkil etmek üzere Osmanlı Dışişleri Bakanlığı tarafından otuz dokuz maddelik bir layiha hazırlanmıştır. Layiha ile Rumeli Şarki'nin idari düzenlemesi, idari taksimatı, meclisleri, eğitim ve jandarma kuvvetine ilişkin düzenlemeler öngörülmüştü (Aydın:1997:32-33). Avrupalı komisyon üyelerinin katılımıyla, anayasa özelliği gösteren 495 esas ve 637 ek maddeden oluşan Şarki Rumeli nizamnamesi hazırlanarak Babıâli'ye takdim edilmişti. Osmanlı padişahı II. Abdülhamid de, kendisine sunulan nizamnameyi 15 Mayıs 1879 tarihli bir fermanla ilan etmiştir (Aydın:1997:36). Rumeli Şarki vilayetinin idaresi bir valiye verilecek; vali ise jandarma kumandanının da içinde olduğu Rumeli Şarki'nin adli, mali ve idari müdürlerinden oluşan bir meclisle vilayeti yönetecektir (Önen ve Reyhan:2011: 274). Vilayetin yönetimi bir tarafa, asayiş meselesi de nizamnameye göre düzenlenecekti. Osmanlı padişahı Berlin Antlaşması'nın 15.maddesinde belirtilen şekilde milis ve jandarma kumandanını seçip görevlendirecekti. Şarki Rumeli'nin küçük zabıt ve yüzbaşından başlayan rütbedeki askerlerin seçilip görevlendirilmesi ise vilayetin valisi tarafından yapılacaktı (madde 7) (Rumeli Şarki Nizamnamesi:1879:4).

Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Bulgar Prensiği ve Şarki Rumeli'de bulunan askeri gücü sınır koruması için yeterli görülürken; söz ettiğimiz her iki bölgede Rus askerinin altı piyade ve iki süvari fırkası bulundurup, elli bin kişilik bir askeri gücü yerleştirmesine izin verilmiştir. Rus askeri bu tarihten başlayarak dokuz ay süre ile bölgelerde bulunacaktı (madde 22) (Berlin Muahedenamesi:1908:17-18). Ancak öncelikle Rusya'nın savaş sırasında işgal ettiği topraklardan çıkması gerekiyordu. Bu sebeple de Rusya'nın işgal ettiği Edirne'den geri çekilişi esnasında oluşabilecek asayiş ve emniyet problemlerini göz önünde bulunduran Osmanlı Devleti, jandarma idaresini Rumeli'de ilk olarak bu vilayette denemeye karar vermiştir. Osmanlı Devleti, Edirne vilayetinde var olan asakir-i zabtiyenin jandarma usulüne göre yeniden teşkilatlandırılması çalışmalarına başlamıştır. Edirne'deki jandarma personeli ise Osmanlı Devleti'nin düzenli askeri birliklerinden, redif ve zabtiye-i şahaneden, Avrupa'dan gelen maaşları verilen jandarmadan sağlanacaktı. (BOA.İ.DH:781/63494:11.02.1879). Ancak personel temininde redif alay ve taburlarından ya da gönüllü olarak toplanan, jandarma usulü hakkında bilgisi olmayanlardan seçilmemesine dikkat edilmesi istenilmişti. Personelin seçiminde gösterilen bu titizlik ise hükümetin

yaptığı yazışmalardan anladığımızı göre Rusların geri çekilişinden sonra Edirne’de bir Bulgar baskını yaşanabileceği endişesi ile ilişkilendirilir. Bu sebeple padişahın iradesi ile jandarma personelinin düzenli ordu birlikleri ile asakir-i zabtiyenin eski üyelerinden seçilmesine karar verilmiştir. Edirne’de, üç tabur ve iki bölük süvariden oluşan bir jandarma kuvvetinin teşkil edilmesine karar verilmişti (BOA.Y.A.HUS:160/57:06.03.1879). Osmanlı Jandarma komisyonu üyelerinden Albay Blunt ve Albay Whitty Türk askerleri ile 168 kişilik bir kuvvetle 1879’un Mart ayının sonlarında Edirne’ye hareket etmişlerdir. Jandarma kuvveti kenti boşaltan Rus kuvvetlerinin yerini yavaş yavaş almaya başlamış ve Edirne valisi Rüstem Paşa ile kentin güvenliğini sağlamışlardır (Coope:1880:22).

Bir vali yönetiminde idare edilen Şarki Rumeli vilayetinde bir süre sonra Bulgarlar, Bulgar Prenslığıne dahil olmak için sınırdaş oldukları vilayetlerde huzuru bozmaya başlamışlardır. Bulgarlar’ın bu bölgede güçlenip örgütlenmeye başlamaları ayrıca Sırp ve Karadağlılar’ın da tanınan ayrıcalıklarla güçlenmesi bölgedeki Arnavutlar’ı rahatsız etmiştir. Arnavutlar, 10 Haziran 1878’de Arnavut İttifakı’nı oluşturmuşlardır. İttifakın kurulmasının ardından Yanya, İşkodra, Kosova ve Manastır vilayetlerinin birleştirilerek özerk bir Arnavutluk kurulmasını Osmanlı Devleti’nden istemişlerdir (Hacısalıhoğlu: 2008: 41). Arnavutlar’ın bu istekleri, Bulgarlar’ın aktif bir şekilde örgütlendiği bölgelerde güvenlikte ciddi problemler çıkmasına neden olmuştur. Yanya vilayetinden Osmanlı hükümetine yazılan bir mektuba göre vilayette adam kaçırma, gasp, cinayet gibi olaylarda artış gözlenmişti. Mektup sahibine göre, vilayette yaşanan adam kaçırma ve soygun olayları yüzünden halk sokağa çıkamaz hale gelmişti (BOA.DH.MKT, 1342/66, 21 Aralık 1883).

Bulgarlar’ın milliyetçi nitelikteki isyanların yanısıra, 1884 yılında Osmanlı ordusunda ödenmeyen maaşlar yüzünden isyanlar çıkmıştır. Osmanlı’nın III. Ordu merkezi olan Manastır’da başlayan isyan ardından Selanik vilayetinde bulunan ordu birimlerine ve oradan İstanbul ile diğer ordu merkezlerine yayılmıştır (Moreau :2010: 147). Ordunun içinde bulunduğu durum ve yeni yeni oluşturulmaya çalışılan jandarma idaresi isyanları bastırmada etkisiz kalmıştır. Bulgarlar’ın Şarki Rumeli’den sonraki hedefi Makedonya vilayetini ele geçirmek olmuştur. Makedonya’da bulunan Bulgarlar Makedonya’nın Selanik, Kosova ve Manastır şehirlerinde eleman toplamayı başararak kendi milli davalarını güçlendirmişlerdir. Bu konuda Rusya hükümeti de Bulgarlar’a yardımcı olmuş Hasköy’den toplanan gönüllülerin kıyafetlerini bizzat temin etmiştir (Aydın :1992: 236).

Osmanlı Devleti’nin şartları iyileştirmek için gösterdiği çaba işe yaramamış ve Şarki Rumeli vilayetinde hakimiyeti Eylül 1885’de Bulgar Prenslığı’nin yaptığı bir hükümet darbesi ile son bulmuştur. Bulgar Prenslığı bu darbenin ardından, vilayetin atanmış vali ve idarecilerini görevden almış ve vilayeti kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir. Bir oldu bitti ile Şarki Rumeli’nin Bulgar Prenslığı tarafından ilhak edilmesini Rus Çarlığı kabullenememiş ve İstanbul’da bir konferans düzenlenmesini istemiştir. Bu sırada Sırp ile Bulgarlar arasında savaş çıkmış, Bulgarlar savaşta başarılı olmuş ve İstanbul konferansı savaşa rağmen devam etmiştir. 5 Nisan 1886’da yapılan Tophane antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu, Şarki Rumeli vilayetinin Bulgar Prenslığı ile birleşmesini kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylelikle Bulgar Prensi aynı zamanda Şarki Rumeli vilayetinin valisi olarak kabul edilmiş, Osmanlı Devleti’ne buna karşılık Kırcaali bölgesi verilmiştir (Ekici :2013: 516). Osmanlı Devleti Rumeli’de toprak kayıpları yaşarken asayişini sağlama işi de daha da önemli hale gelmiştir.

2.OSMANLI DEVLETİ’NİN RUMELİ ISLAHATI VE JANDARMA KUVVETİNDE 1896-1901 DÖNEMİ

Osmanlı jandarmasının fiili olarak kuruluşu 1880 yılında hazırlanan nizamname ile gerçekleşmiştir. Böylece başta Rumeli vilayetleri olmak üzere Osmanlı Devleti’nin hakim olduğu topraklarda asayiş ve güvenlik işi jandarmaya ait bir görev haline gelmiştir. Jandarma asker ile birlikte asayiş görevini yerine getirecek ve çetelerle mücadele, demiryolları ve esasen yolların güvenliğinde, asker kaçaklarının yakalanmasında ve benzeri durumlarda hizmet edecektir. Rumeli’deki jandarmanın esas görevi 1880 nizamnamesinin ilk maddesinde zikredildiği üzere “Jandarmanın başlıca hıdmeti yolların ve kır ve kariyelerin muhafaza-i emniyeti kaziyesidir” olacaktı (Jandarma Nizamnamesi: 1880: 2).

Osmanlı Devleti'nin Şarki Rumeli vilayetinin yönetimini kaybettiği süreçte ise asayiş ve güvenliği sağlamak üzere geriye kalan topraklarında bir organizasyon vücuda getirilmişti. Şarki Rumeli vilayetinin işgalinden sonra Selanik vilayetinde 1885 yılı itibari ile; Selanik merkez vilayette biri daimi diğeri seyyar olmak üzere iki jandarma taburu bulunmaktaydı. Drama ve Serez kazalarında birer tane olmak üzere devamlı birer tabur jandarma bulunmaktaydı. 1885 yılında bu jandarmaların sayısı büyük rütbeli subaylar ile Selanik taburunda yalnız piyade 804 nefer, Seyyar taburda 82 piyade ve 186 süvari nefer; Serez taburunda 362 piyade ve 104 süvari neferi; Drama taburunda 162 piyade ve 46 süvari neferi ile toplam 1.746 neferden oluşan bir jandarma kuvveti bulunmaktaydı (Selanik Vilayeti Salnamesi: 1303: Def'a 9: 91).

1886 yılında artan asayişsizlik nedeni ile hem Rumeli vilayetlerinin genelinde hem de Selanik'te jandarmada bir düzenleme yapmak üzere çalışmalar yapılması istenmişti. Bu maksatla jandarma nizamnamesi göz önünde bulundurularak Hariciye Nazırı, Şura-yı Devlet reisinden oluşan bir komisyon oluşturulmuş ve bu komisyonda Jandarma Alaybeyi Tahir Bey'in katılımı ile teşkilat nizamnamesi tekrar tetkik edilmiştir. Bu komisyonda Rumeli vilayetlerinde bulunan valilerin teşkilat kurulduğundan bu tarafa jandarma askerinin yetersizliği konusundaki ilişkin uyarıları da göz ardı edilmemiştir. Nizamnamenin adliye ile ilgili kısımlarına ilişkin düzenleme talepleri de komisyonda görüşülmüştür. Görüşmeler neticesinde jandarmaların miktarı ve aldıkları maaşlar, maaşlara yapılacak düzenlemeler ile ilgili bir karara varılmaya çalışılmıştır.

Yapılacak düzenlemeler için oluşturulan jandarma komisyonu, vilayet yöneticilerinden jandarmanın miktarı ve özellikleri ile ilgili bilgi almıştır. Selanik vilayetinde yüksek rütbeli subaylarla birlikte süvari ile piyade jandarma sayısı bin sekiz yüz nefere ulaşmış ve maaşları piyade için yüz yirmi, süvari için yüz elli kuruş olarak belirlenmiştir. Selanik vilayetinin önemine binaen ve ihtiyaç oranında piyade sayısı daha dört yüz ve süvariye iki yüz nefer eklenmesiyle, jandarma kuvvetinin iki bin dört yüze çıkarılması; maaşlarının da bir milyon beş yüz seksen liraya ulaşması için dörder kuruş zam yapılması uygun görülmüştür. Kosova vilayetinde bin üç yüz on üç piyade, iki yüz yirmi sekiz süvari ile toplam bin üç yüz on üç neferden oluşan bir jandarma teşkilatı bulunmaktadır. Piyadelerin maaşı altmış yedi kuruş ve süvarilerin yüz kuruştur. Kosova vilayetinde ihtiyaca göre piyadeye yüz yetmiş iki, süvariye on iki neferin eklenmesi ile jandarmanın miktarı bin dört yüz seksen beş nefere ulaştırılması istenmiştir. Piyade maaşlarının 120 kuruşa ve süvari maaşlarının da yüz elli kuruşa çıkarılması istenmişti.

Yanya vilayetinin talebi ise, geçici durumda bulunan ve daha önceden lağvedilmesi emri verilen beş yüz jandarmanın kalıcı hale getirilmesi ile iki bin yüz yetmiş dört neferle idare edebileceği yönünde bilgi verilmiştir. Yanya vilayeti yöneticileri, sayıca yeterli buldukları jandarmanın maaşlarında bir artış yapılmasını istemişlerdir. Süvari ve piyade için yetmiş dört buçuk olan maaşın, piyade için yüz kuruşa ve süvari için de yüz yirmi kuruşa artırılması talebinde bulunmuşlardır. Manastır vilayetinde, üç yüz kırk dokuz süvari ve bin altı yüz altmış iki piyade olmak üzere toplam iki bin on bir neferden oluşan jandarma kuvveti bulunmaktadır. Manastır vilayeti piyade miktarının artırılarak, yedi yüz yetmiş yedi nefere çıkarılmasını talep etmiştir.

Edirne vilayeti, mevcut piyade jandarma miktarı yeterli bulursa da vilayetin etrafının dağlık ve ormanlık alanlardan oluşması nedeniyle ; mevcut üç yüz süvari jandarmaya üç yüz adet daha süvari eklenmesi ile süvari jandarma sayısının altı yüze çıkarılması istemiştir. Ayrıca ihtiyaç duyulan bu artış nedeniyle, Edirne vilayeti jandarma tahsisatına bir milyon dört yüz bin kuruş zam yapılması istemiştir. İşkodra vilayeti, tebliğ yapıldığı sırada maaşları muntazaman verildiği için elde mevcut olan jandarma ile idare etmeyi uygun görmüştür. Gerekirse seyyar jandarma birliklerinin talep edileceği yönünde bildirimde bulunmuştur. Rumeli vilayetlerinden gönderilen bu cevaplar değerlendirilmiş ve komisyonca hükümete sunulmuştur. Ancak, hükümet jandarma miktarında beklenen artışı yapamayacağını bildirmiştir. Bu nedenle gerek komisyona gerekse vilayet yöneticilerine jandarmanın nizamnameler doğrultusunda ıslah edilerek sayısında bir artış yapılmadan eldeki kuvvle idare edilmesi istenmiştir. Maaşları için beklenen artışı ise hükümet karşılayamayacaktır; komisyona aydan aya düzenli olarak verilmesinden başka bir düzenlemenin mümkün olmayacağı bildirilmiştir (BOA.ŞD: 2501/37: 1 Şubat 1886).

1886 yılında Rumeli vilayetlerinden Edirne, Selanik, Manastır, İşkodra'da bulunan jandarma gücü alay şeklinde organize edilirken; Yanya, Kosova vilayetlerinde asakir-i zabtiye alayı; Serfiçe sancağında da jandarma taburu şeklinde organize edilmiştir (Devlet-i Âliyye Salnamesi: 1304:182-192). Manastır ve Kosova vilayetlerinde 1886 yılı itibari jandarma alayları ise şu şekildeydi: Manastır merkez, Görice, Prizren ve Debre'de birer jandarma taburu, Kosova vilayetinde de biri merkez vilayette diğerleri Üsküp, Yenipazar ve İpek'te dört tabur jandarma bulunmaktaydı (Salname-i Devlet-i Aliyye: 1304: Def'a 42: 189). 1888 yılında Rumeli jandarması yüksek rütbeli subaylarla birlikte her bir alay toplamda Edirne'de 1.367 nefer; Selanik'te 1.467 nefer; Manastır'da 1.606 nefer; Kosova'da 1.809, Yanya'da 1.655 neferden oluşmaktaydı (Karatamu Selahattin: 1978:ek 9).

Bulgar Prenslığının, Şarki Rumeli vilayetini ilhakı yalnızca asayiş ile ilgili problemlerin çıkmasına neden olmamış; Rumeli vilayetlerinde milliyetçi hareketlere de zemin hazırlamıştır. Bulgar, Rum, Sırp, Arnavut ve Ulahlar kurdukları örgütlerle Osmanlı Devletine karşı düzenleyecekleri faaliyetlerle Rumeli vilayetlerinin geleceğinde söz sahibi olmak isteyeceklerdir. Bulgarlar, 1893 yılında Selanik'te Makedonya-Edirne İhtilal İç Örgütü'nü kurmuştur. Bu örgütün programının, Rumeli vilayetlerinde halkın bağımsızlığını sağlamak üzerine kurulu olduğunu duyurmuştur. Bu nedenle Bulgarlara değil bütün Makedon halkının katılımına açık bir şekilde örgüt düzenlemesini yapmıştır. Makedonya-Edirne İç İhtilal Örgütü: Selanik, Manastır, Serez, Usturma, Menlik, Drama ve Edirne'de organize olmuştur. Örgütlenilen her kaza kendi içerisinde özerktir ancak; belirlenen zamanlarda merkez komite toplantılarına temsilci gönderecektir (Tunaya:1988:511).

Makedonya-Edirne Bulgar cemiyeti, kurulduğu andan başlayarak düzeni bozmak için faaliyetlerde bulunmuştur. Cemiyet, merkezi olan Selanik'te Nisan 1893 yılında halkı kıskırtmak için bir dizi bombalı eylem gerçekleştirmiştir, bu bombalama olaylarını aynı yılın Ağustos'unda ayaklanmalar izlemiştir. Ancak cemiyetin bu hareketi Selanik'teki diğer milliyetçi örgütleri de etkileyerek bir süreliğine sessizliğe büründürmüştür (Anderson: 2001 :282). II. Abdülhamid, Rumeli'deki bu olayların ise idari zaatlardan kaynaklandığını düşünmüştür. Bu maksatla da Rumeli vilayetlerinde, 1894 yılından itibaren bir ıslahat hareketi başlatmıştır. İlk olarak da vilayetlere bağlı kasabaların adları değiştirilmiştir. Osmaniye, Orhaniye gibi adlar verilerek bölgenin Türklüğüne bir vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Bu isim değişikliklerinden sonra, idaresinde yolsuzluk olan vilayetlerdeki valiler değiştirilme yoluna gidilmiş; valilere Gayrimüslim vali yardımcılarını görevlendirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. (Yarar:1996:124).

Hükümetin Rumeli'deki idari ıslahatlarını askeri önlemler takip etmiştir. Bu süreçte, Bulgar cemiyetinin oluşturduğu çetelerin hareketleri zaman zaman Rumeli vilayetlerinde bulunan jandarma ve polisin önleyebileceği düzeyin üzerine çıkmıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti, önlem olarak Rumeli vilayetlerine çok sayıda asker yığmaya başlamıştır (Bayur: 1991: C.1 :85). Bu tehdit Osmanlı III. Ordu'sunun merkezinin de değişmesine neden olmuş, III. Ordu'nun merkezi Manastır'dan Selanik'e taşınmıştır. III. Ordu'nun sorumluluk alanı Manastır, Selanik, Kosova, İşkodra, Yanya ve Aydın vilayetlerini kapsamak üzere yeniden düzenlenmiştir (Karatamu: 1978: 216).

Rumeli'de etnik milliyetçi temelli ayaklanmalar 1895 yılında Osmanlı'nın Anadolu vilayetlerinde başlayan Ermenilerin düzenledikleri gösterilerden etkilenmiştir. Yöntemleri birbirine benzeyen ve birbiri ile işbirliği içerisinde olan bu gruplar için Avrupa devletlerinin desteği ile yapılacak reformlarda elde edebilecekleri ayrıcalıklar son derece önemli olmuştur. Hatta basın yoluyla bu iki sorunun da çözümünün aynı olduğu yönünde bir propaganda yapılmıştır. Ermenilerin bulunduğu mahallerle Rumeli'de yaşayan halk için yapılacak düzenlemelerin Berlin antlaşmasında imzacı devletler tarafından görüşüldüğü ve bu iki meselenin çözümünün de antlaşmanın 61. maddesi uyarınca yapılması gerektiği yönünde bir yazı Frankfurter gazetesinde yayınlanmıştır (BOA. HRSYS:31/10:28 Mayıs 1895).²

7 Ağustos 1895 tarihinde sadareten Selanik ve mülhakatı kumandanına bir buyrultu yapılmış Kosova, Selanik, Edirne ile Manastır vilayetlerine ilişkin bir uyarı yapılmıştır. Bulgarların Osmanlı

² Bulgar Örgütleri ile Ermeni Örgütleri bu gelişmelerin gerisinde oldukça iyi ilişkiler kurmuşlardır. 1898 yılında Bulgaristan'ın Filibe kentine yerleşen Ermeni Taşnak üyesi Stepan Zorian, Bulgar komiteleri ile işbirliği yapmaya başlayacaktır (Yıldırım Bülent, (2014), Bulgaristan'daki Ermeni Komitelerinin Osmanlı Devleti Aleyhine Faaliyetleri (1890-1918), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.72)

sınırını geçerek Rumeli'ye girdiği ve asker tarafından takip edildiği bildiklerinden, Bulgarın bir süre sonra Rumeli ahali arasında karışarak izlerini kaybettirdikleri bilgisi verilmiştir. Sınırdan giriş yapan bu Bulgarların Rumeli halkını isyana teşvik etmeye çalışacağı düşünülmektedir. Bu sebeple polis ve jandarmadan münasip personeller seçerek bu gibi bozguncuları ciddiyle takip edip, halkın şüphelilerle ilgili uyarılarını dikkate alıp, olumsuz bir durumun ortaya çıkmasını önlemleri istenmiştir (BOA. BEO: 666/49811: 7 Ağustos 1895).

Bulgarlar'ın çıkardıkları huzursuzlukların tekrarlanması üzerine, sebeplerini araştırmak ve Rumeli'de idari, askeri anlamda düzenlemeler yapmak üzere bir heyet hazırlanmıştır. 1896 yılında devlet görevlilerinden Hakkı Efendi'nin başkanlığını yaptığı bir heyet Rumeli'ye gelmiştir. Bu heyet ıslahat yapmak üzere Edirne, Selanik, Yanya, İşkodra, Kosova ve Manastır vilayetleri ile ilgili tahkikatlar yapmışlardır. Haziran 1896'da Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid, heyetin görevinin bittiğini düşünerek İstanbul'a dönmelerini istemiştir. Hazırladıkları raporlar İstanbul'da bu iş için oluşturulmuş özel bir komisyonca düzenlenmiş, Meclis-i Mahsus-u Vükela tarafından değerlendirilerek bir irade ile padişaha sunulmuştur. Heyet Rumeli ile ilgili yapılacak düzenlemenin Edirne vilayetinden başlamasını uygun görmüş ve ıslahat programı hazırlandıktan sonra uygulama safhasında yerlerine tecrübeli personeller görevlendirerek Rumeli'ye gönderilmişlerdir (BOA.A.MKT.MHM:677/5: 27 Nisan 1894 ve Yarı: 1996: 125).

Rumeli'ye ilişkin ıslahat programı hazırlanmış ve yürürlüğe girmesi için gerekli düzenlemeler yapılmış ve bir layiha metni kaleme alınmıştır. Layiha metninde sadece idari, adli, mali, dini, eğitim ve bayındırlık ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Edirne vilayetinin teşkilatı Rumeli vilayetinin teşkilatına örnek olmak olacak: Selanik, Kosova, Manastır vilayetleri idare meclisleri üyelerinin sayısı altına çıkarılacak ve belirsiz bir kısmı Gayrimüslim vatandaşlardan seçilecektir. Nüfusu karışık olan livaların meclislerinde iki üye olacak, Gayrimüslim daha fazla olanlarda ise sıra ile her iki grubun çalışması sağlanacaktır. Vilayetlerin her biri adli ve mali memurları müfettişler tarafından denetlenecek, yaptıkları işler tetkik edilecektir. Mali anlamda usulsüz davranışlar memur nizamnamelerine göre cezalandırılacaktır. Adli anlamda mahkemeler denetlenecek kurallara uygun bir şekilde yargılama yapılıp yapılmadığına bakılacaktır. Adli makamların yanı sıra hapishaneler denetlenecek, mahkumların durumuna bakılacaktır. Kiliseler, okullar ve okulların binalarının yapımı denetlenecektir.

Islahatın kolluk birimleri ile ilgili kısmında ise Rumeli vilayeti jandarma alaylarına Müslüman neferinin yüzde onu derecesinde Gayrimüslim tebaadan nefer alınması yönünde karar verilmiştir. İnzibat tedbiri olarak da bir kasabanın sınırları içerisinde hane, samanlık, mahsulatı yakmaya kalkışan kişinin zahiresini satmasına hükümet tarafından engellenmesi ve yakılan yerin kaybının tazmin edilmesinden o kasaba ahalesinin sorumlu tutulmasına karar verilmiştir (BOA, A.MKT.MHM:677/5: 28 Nisan 1896 ve Sabah Gazetesi: 2422: 1: 28 Nisan 1896).

Islahatın yayınlanmasından sonra Servet-i Fünun Gazetesi Selanik'te jandarmanın durumunu bildirir bir metin yayınlanmıştı. Bu metinde Gayrimüslimlerden jandarma alımında nasıl bir yol izleneceğine dair de bilgi verilmiştir. Selanik'te çavuş, onbaşı ve bölük zabiti ile alay erkanından başka nefer olarak 900 piyade ve 170 süvari ile 30 nefer piyade ve 63 nefer süvari tahsildar bölüğündeki neferlerle toplam 1.223 jandarma neferi vardır. Bu jandarmaya ıslahat hükmüne 122 Gayrimüslim nefer kaydı gerekmektedir, o esnada Selanik'te kırk nefer jandarma görevini bırakmıştır. Selanik vilayeti idaresi, görevini bırakan jandarma neferlerinin yerine Gayrimüslim tebaadan jandarma alabilecektir. Gayrimüslim tebaadan nefer seçiminde 20 yaşından küçük ve 40 yaşından büyük olmamasına dikkat edilecekti. Tahsildar bölüklerine alınacak olanların da okuma yazma bilip, hesap yapmayı bilmesi şart koşulacaktı. Gayrimüslimler jandarma olmak üzere kayıt yapılırken, nüfus tezkireleri veya daha küçük yerleşim birimlerinde yaşıyorlarsa kariyelerin ihtiyar heyetinden aldıkları şahadetnameyi ibraz edeceklerdir (Servet-i Fünun: 16 Haziran 1896:124).

Rumeli ıslahat layihısından sonra, asayiş sağlama konusunda yaşanan sıkıntıları yerinde bulup tespit etmek üzere memur ve zabitelerin denetlenmesi amacıyla 17 Muharrem 1314/28 Haziran 1896 on üç maddelik bir nizamname yayınlanmıştır. Bu nizamname ile ilk olarak teftiş memurlarının amacı belirlenmiştir. Teftiş memurları işini hakkı ile yapmayan ve hakkında şikayet olan memuru tetkik

ederek vilayet merkezi ve Dahiliye Nezareti'ne bildirecektir (madde 1). Her noktada asayiş ve inzibatın ve insanların mallarının emniyeti, insanların can güvenliklerinin sürekli olarak sağlanması için mülki memurlar ile zabıta kuvvetleri teftiş edilecektir (madde 3). Asayiş ve emniyeti sağlamak üzere jandarmalardan yararlanılmaktadır; ancak sıklıkla bu görev nizami askerlere verildiği için etkili bir şekilde bu görev yerine getirilememektedir. Bunun yanında jandarmalar kendi nizamlarına uymayan ve bulunulan yerin ihtiyaçları göz önüne alınmadan tertip edildiklerinden, onların hizmetlerinden yeterli verim alınamamaktadır. Bu sebeple, jandarmalar güzelce tertip edilip yollar üzerinde, posta güzergahlarında, eşkıyanın bulunabileceği yerlerde kollar gezdirilmesi en önemli görevleri olacaktır. Söz konusu görevleri yerine getirirken müfettişler tarafından sürekli olarak denetleneceklerdir. Jandarmaların halka yük olacak hareketler içinde bulunarak halkı mağdur etmelerini önlemek de yine müfettişlerin vazifelerinden olacaktır (madde 4).

Teftiş edilmesinin yanında mülki ve zabıta memurlarının görevleri ile orantılı bir şekilde hareket etmedikleri tespit edildiğinde, aynı şekilde jandarmalar da daima teftişe tabi tutulacaklardır (madde 5). Müfettişler teftişe memur oldukları vilayetin merkezinde ikamet edecekler ve ihtiyaç duyulduğunda vilayet içinde başka noktalara da gidip oralarda ikamet edebileceklerdir (madde 7). Tahkikat raporları hangi memur hakkında ise onun bir üstündeki memura sunulacaktır ve teftiş bitinceye kadar memur hakkında teftiş yapılmaya devam edilecektir (madde 11). Hazırlanan raporlar müfettiş tarafından Dahiliye Nezareti'ne bizzat gönderilecektir (madde 12) (Düster:1941: 98-100). Bu şekilde jandarmanın ve onu teftiş eden memurların görev ve sorumluluklarının sınırları çizilmiştir.

Nizamname ile Rumeli'de bulunan memurlar sürekli bir gözetim ve denetim çerçevesine dahil edilerek ıslahat için harcanan mesainin boşa çıkmaması için çalışılmıştır. II. Abdülhamid, Kosova, Selanik ve Manastır'da bu süreçte asayiş ve güvenliğin sağlanmasını bir kat daha artırmak için sekiz yüz mevcutlu yeni bir jandarma taburu teşkil edilmesini istemiştir (Servet-i Fünun:21 Ağustos 1896:188). Padişahın bu isteği bir tarafa Osmanlı hükümeti Yanya, Kosova, Manastır, Edirne, Selanik vilayetlerine şifreli telgrafla Gayrimüslimlerden jandarma alımını nasıl yaptıklarına ilişkin bir izahat istemiştir. Vilayetlerden hükümete bildirildiğine göre Edirne vilayetine 28 Haziran'da % 2 ve 9 Temmuzda %2 toplam %4 oranında; Kosova'ya 29 Haziran'da % 2; Manastır'a 28 Haziran'da %2; Selanik 28 Haziran'da %2 olmak üzere toplam vilayetlerde yüzde on oranında yüz yirmi nefer Gayrimüslim jandarma alınacaktır (BOA.A.MKTM.MHM: 678/13 : 26 Temmuz 1896).

Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de ıslahat yapmak için gösterdiği çaba Bulgar Prensiğinin hoşuna gitmemiştir ve bu konuda dedikodular üzerine Sadaret makamından işin iç yüzünün araştırılması istenmiştir. Sadaretin yaptığı araştırma neticesinde, Bulgar Prensiği'nin değil ama Prenslük'de bulunan komitelerin kati kararlılık içinde olduğu ve Rumeli vilayetleri için ilan olunan ıslahat maddelerinde zaaf olduğu yönünde şaiyalar çıkarmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu yüzden Bulgar Prensiği ile Osmanlı Devleti'nin sınırı durumunda bulunan yerlerin gece ve gündüz teftiş ve tedkik edilerek, hareketinden şüphe olunan ya da silah taşıyan kişilerin derhal tenkil edilerek asayişin sağlanması yerel yöneticilerden istenilmişti. (BOA. A.MTZ. (04): 34/35: 18 Eylül 1896). Osmanlı Devleti, Rumeli'de asayişin Bulgar gruplar tarafından bozulabileceğini düşünüp önlem almışken Girit'i ilhak etmek isteyen Yunanistan harekete geçmiştir. 1896 yılı boyunca Yunanistan, Osmanlı Devleti ile sınırına yığınak yapmış ve fiili olarak savaş hazırlığı yapmaya başlamıştır (Georgeon François: 2006: 386).

Yunanistan'ın bu savaş hazırlığına karşısında, Osmanlı Devleti de bir takım önlemler almıştır. Karadağ sınırından Yunan eşkıyalarının geçmesini engellemek için Manastır ve Kosova'da bulunan askerlere üç yüz katır sağlanarak, sınır boyunda devriye olarak gezmeleri hükümet tarafından emredilmiştir. Manastır vilayeti yöneticileri ise daha önce de denenmiş katırla gezici devriyeliğin faydası olmadığı kanaatini taşımaktadır. Vilayet bu nedenle katırlı askerler yerine, üç yüz doksan beş neferin asakir-i zabtiye yazılmasının daha uygun olacağını Seraskerliğe bildirilmiştir. Sadaret, asakir-i zabtiye yerine beşinci ordunun da faydalandığı ve tecrübe ile sabit olan katırlı taburların gerektiğinde Debre'de bulunan eşkıyaya da müdahale edebilme imkanı olduğundan; askerlere katır verilerek gezdirilmesini uygun bulmuştur. Bu maksatla da Kosova ve Manastır vilayetlerine üç yüz katırın gönderilmesine ve üçüncü orduya teslim edilerek, gerekli yerlerde askerlerin gezdirilmesine karar verilmiştir (BOA. BEO: 827/61976 :1 Ağustos 1896).

Manastır vilayeti yöneticilerinin Osmanlı hükümeti ile yazışmaları neticesinde, Osmanlı padişahının da emri olan Manastır, Kosova, Selanik vilayetleri eşkıya takip etmek üzere sekiz yüz mevcutlu bir seyyar jandarma taburunun oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu düzenleme 2 Ağustos 1896 tarihinde Seraskerlik, Maliye ile Dahiliye Nezaretleri'ne bildirilmiştir. Bundan sonra ise katırlı asker gezdirmeye ihtiyaç duyulup duyulmadığına ilişkin bir cevap verilmesi, Kosova ve Manastır vilayetleri yöneticilerine sorulmuştur (BOA. BEO: 827/61976: 17 Ağustos 1896). Ardından bu sekiz yüz seyyar jandarma kuvvetinin piyade mi yoksa süvari mi olmasının uygun düşeceği Edirne vilayetine telgrafla tebliğ edilmişti. Edirne vilayeti yöneticilerinden bu tebliği Selanik, Manastır ve Kosova jandarma kumandanlarına da sorması istenmiştir. Sonuçta sekiz yüz jandarmanın her hâlükârda piyade olarak hazırlanıp bu üç vilayete gönderilmesine karar verilmiştir (BEO.MV: 89/56:11 Ekim 1896). Kolluk kuvvetlerinin takviye edildiği bu süreçte, Osmanlı Devleti de Yunanlıların deniz yolu Rumeli'ye girişini önlemek için Selanik limanında gece ve gündüz devriye gezmek üzere gemiler görevlendirmiştir. Karadan Rumeli'nin güvenliği sağlamak, savaş durumunu fırsat bilip Yunan çete mensuplarının girmesini önlemek için birkaç yüz asker ile sınıra yığınak yapılmıştır (Servet-i Fünun:30 Ekim 1896: s.60,61).

Osmanlı hükümeti olası bir savaş için hazırlık karşısında önlemler almaya çalışırken, diğer taraftan da Rumeli ıslahatı çerçevesinde jandarmada gerekli düzenlemeleri yapmayı sürdürmüştür. Rumeli ıslahatı çerçevesinde 1897 yılında da 1896 yılında alınan karar doğrultusunda; Gayrimüslim jandarmanın Edirne, Selanik, Yanya, Manastır, İşkodra ve Kosova vilayetlerinde belirtilen oranda görevlendirilmesi istenmiştir (BOA. DH.TMİK.S: 6/1:15 Ocak 1897). Ancak vilayet yöneticilerinin gösterdiği tüm çaba ve iyi niyete rağmen Gayrimüslim tebaadan jandarmaya katılım yeterli düzeyde olmamıştır. Bu durumun çeşitli sebepleri olmakla birlikte, katılmaya teşebbüs edenlerin Sırp ve Bulgar çeteleri tarafından engellenmesidir. İkinci sebep ise halihazırdaki jandarmaların maaşlarının az olması ve düzensiz verilmesidir (Balcı: 2012:s.23). Seraskerliğin 1897 yılında Hükümete bildirdiğine göre Selanik vilayetinde 122 Gayrimüslim jandarma kaydı hedefine ulaşılamamıştır; vilayette yalnızca 88 kişi jandarma neferi olmak üzere başvurmuştur (BOA. DH.TMİK.S: 6/71: 26 Ocak 1897).

Yunanistan, Rumeli vilayetleri sınırında yalnızca askeri yığınak yapmakla kalmamış bu vilayette kendi ülkesinde kurduğu Etniki Eteryia cemiyeti vasıtası ile 1896 yılı boyunca örgütlenmiştir. Rumeli vilayetlerinde, bu maksatla olası bir savaş için taraftar toplamaya başlamıştır. Etnik-i Eteryia cemiyeti neredeyse 2000 insanı baharda Rumeli vilayetlerinden devşirerek, onların işçi olarak Yunanistan'a girişlerini sağlamıştır (Koliopoulos: 2012 :33). Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki savaş 1897 yılı baharında başlamıştır. Yunanistan'ın görünürdeki amacı Girit'in bağımsız olmasını sağlamakla birlikte Makedonya, Epir ve Teselya'yı da ele geçirmektir. Osmanlı Devleti savaşta etkili bir şekilde mücadele etmiş ve Yunan kuvvetlerini yenmeye başlayınca, Mayıs 1897'de Avrupa Devletleri savaşa müdahale etmiş ateşkes ilan edilmesini sağlamışlardır. Osmanlı Devleti savaşta başarılı olmasına rağmen, İstanbul'da yapılan bir antlaşma ile Girit adasına özerklik verilmesini kabul etmek zorunda kalmıştır (Georgeon:2006: 386).Yunanistan, savaşı sürdürebilmek için Avrupa Devletlerinden yüklü miktarda borç almıştır ve neticede Osmanlı Duyun-u Umumiyesi benzeri bir yapı bu ülkede de kurulmuştur. Maddi olanakların yetersizliği yüzünden Yunanistan'ın ülke dışındaki ajan örgütü ile bağlantıları kopmuştur ve Yunan çetelerinin Rumeli'de etkisi azalmıştır (Glenny: 2000:175).

Osmanlı Devleti'nin 1897'de Yunanlılar karşısında başarılı olmasına rağmen ;yapılan antlaşma ile Girit'in özerk bir hale gelmesi, Rumeli'deki milliyetçi grupları da heveslendirmiştir. Bu milliyetçi gruplardan ilk eylemi Bulgar cemiyeti üyeleri gerçekleştirmiştir. Üsküp vilayetine bağlı Vinitsa'da yaşayan Türk Kazım Ağa'yı 1897 yılında öldürmüşler ve Vinitsa'da halka zarar vermişlerdir. Bulgarlar Rumeli'de Vinitsa eylemi ile istedikleri sansasyonu yaratmış olmalarına rağmen, çetelerinin isimleri ve gizlendikleri yerler de ortaya çıkmıştır. Cemiyet üyelerinden kaçabilenler Bulgar Prenslğine kaçmış; ancak bundan sonraki süreçte Osmanlı askeri Bulgarların silahlarını, silahlarını sakladıkları yerleri bulmaya başlamıştır. Ertürk'e göre bu başarısız hareketlerinden sonra Bulgarlar daha aktif bir şekilde çeteciliğe başlayacaklardır, Bulgar çeteleri tarafından Vinitsa bir bozgun olarak görülecek ve artık Rumeli vilayetlerinde daha fazla sayıda insana zarar veren eylemler içerisince gireceklerdir (Ertürk :2018: 66-67).

1897 yılı Mayıs ayında Avusturya ve Rusya devletleri Rumeli topraklarında ileride yapılacak bir düzenlemede söz sahibi olabilmek için bir araya gelmişlerdir. Avusturya Rumeli’de Arnavutların meskun olduğu saha ile Bosna Hersek’ten taviz vermeyeceğini belirterek Rusya ile görüşmelere başlamıştır. Her iki devlete göre Rumeli’de var olan durum korunmalı; Rumeli’de herhangi bir milli grup bağımsız olana kadar bu iki devlet duruma müdahale etmeyecektir. Tarafsız davranacaklarına ilişkin ittifak eden iki ülke bölgenin geleceği ile ilgili yapılacak bir antlaşmada da söz sahibi olma fırsatı oluştuğunda bunu iyi değerlendirmek yönünde ortak bir karara varmışlardır. Her iki devletin başta bahsettiğimiz tarafsız olacakları yönündeki kararları ise iç ve dış işlerinde başka problemlerinin olması ile doğrudan ilişkilidir. Avusturya’nın iç işlerinde problemleri vardır, Rusya’da bu süreçte Uzak Doğu ile ilgili planlarına odaklanmıştır (Sowards: 1981:26). Bu iki devletin görüşmesinin içeriği, Fransa’da yayınlanan Tan gazetesi tarafından farklı şekilde yorumlanmıştır. Gazeteye göre, bu görüşme Osmanlı’nın Rumeli vilayetine muhtariyet vermek için yapılmıştır. Osmanlı hükümeti ise Hariciye Nezareti yolu ile haberin aslını araştırmış, Viyana sefaretinin verdiği bilgiye göre iki devletin Rumeli’de muhtariyetten yana değil statükonun devam etmesi yönünde karar aldıkları yönünde olduğunu öğrenmiştir (BOA. Y.PRK.HR: 26/70: 5 Aralık 1898). Osmanlı Devleti için Rumeli’nin geleceği ile ilgili alınacak herhangi bir kararın zarar fayda bakımından tetkikine dikkat edilmiş ve dışarıdan gelebilecek herhangi bir etki ile kurulan düzenin bozulmaması için uğraşmıştır.

3. RUMELİ’DEKİ JANDARMA KUVVETLERİNİN ISLAHATINDA 1898-1901 DÖNEMİ

1898 yılından itibaren Rumeli vilayetlerinde gerilim artık had safhaya varmış ve Rum, Sırp ve Bulgarlar kargaşa çıkarmaya hazır bir hale gelmişlerdir. Rus’ya siyasi bir manevra yapmış ve Rumeli’de uzun zamandır siyasi olarak desteklediği Bulgarlar yerine Yunanlıları desteklemeye başlamıştı (Ulubelen:1967:10). Bulgarlar, 1898 yılında yasadışı yollardan çok sayıda silahı Rumeli vilayetlerine sokmayı başarmışlardır. Osmanlı Devleti bu yönde yapılan şikayetleri değerlendirmiş ve Rüşumat idaresini bu silahların girişini engellemek için önlem alınması konusunda uyarmıştır (Gücel: 2014: 197). İngiltere, bu süreçte Yakındoğu’daki sömürgelerinin güvenliğini düşündüğü için Rusya’nın Rumeli’deki meseleler ile ilgilenmesini menfaatlerine uygun gördüğünden onu bu siyasetinde serbest bırakmıştır (Bayur:1991:138-139).

İngiltere, Rusları Rumeli siyasetinde serbest bırakırken Bulgarları da Osmanlı aleyhinde hareket etmeye teşvik etmekten geri durmamıştır. İngiltere, Bulgarlara Girit adasını örnek olarak göstermiştir. Girit’te Rum çeteler eliyle adanın düzeni bozulmuş ve bir Avrupa müdahalesi ile adaya özerklik verilmişti. İngiltere, Bulgarlara da aynı yöntemi salık vermiştir; bu düşünceye göre gittikçe artan şiddet karşısında Avrupa müdahalesi Osmanlı’nın Rumeli vilayetlerinde yaşayan milletlere özerklik verilmesini sağlayacaktı. Özerklik neticesinde yaratılacak Makedonya vilayeti, başkenti Selanik olarak yeniden organize edilecekti. Vilayetin valiliği ve yönetimi beş yıllığına nüfusu fazla olan millete verilecekti. Rumeli’de nüfusu fazla olan millet ise İngilizler’e göre Bulgarlar olduğundan yönetim de onlara ait olacaktı (Beydilli: 1989: 83-84). Bulgarlar İngilizlerin kendilerine önerdikleri bu bölüşüm planını değiştirerek, Rumeli’de bir Bulgar umumi vali idaresinde merkezi Selanik olan muhtar idare kurulması önerisini Osmanlı hükümetine sunmuşlardır. Osmanlı hükümeti, böyle bir düzenlemenin Berlin antlaşmasının maddelerine aykırı olduğunu belirterek teklifi reddetmiştir. Rusya ve Avusturya da Bulgarların bu teklifine endişe ile yaklaşmışlardır ve yapılacak bir reform ile teklifin geçersiz kalacağını düşünmüşlerdir. Osmanlı Devleti tarafından teklifi reddedilen Bulgar Prensiği ise bundan sonra Rumeli’deki çeteleri daha fazla desteklemeye başlayacaktır (Karal:2011:152-153).

Osmanlı hükümeti, Yunan sınırından Selanik’e girişler olacağına dair bölgedeki görevlileri uyarmıştır. Yunanlı eşkıyaların, Golos’tan geçerek Selanik’in Kesendire kazasına geçeceğine ve Bulgar eşkıyasının da sınırın öbür tarafında birleşerek Rumeli’de asayiş bozucu faaliyetler içerisine gireceklerine dair haber alınmıştır. Bu haberi alır almaz, Seraskerlik Kesendire kaymakamını uyarılmış ve ilk önlem olarak Kesendire sahiline jandarma gönderilerek geçişlerin kontrol edilmesi sağlanmıştır. Bu uyarı yapılmakla birlikte üçüncü ordunun da gerekli güvenlik önlemlerini alması istenmiştir (BOA. İ. MTZ (01): 23/1116:16 Nisan 1899).

Osmanlı Devleti, 1898 yılında boşta kalan Giritli jandarma neferlerini Rumeli’ye göndermiş, gönderdiği jandarmaların Selanik ve Manastır’ın mevcut kuvvetine eklenmesini istemiştir. İki

vilayetin bu neferlerin gönderilmesinden sonra da bir süre jandarma talep etmemesi istenmiştir (BOA. DH.TMİK.S:22/31: 5 Aralık 1898). Nitekim Selanik vilayetinden de vilayette jandarma askerinin artırılması için görülen ihtiyaç doğrultusunda gerekli teşebbüslerde de bulunulmuştur. Selanik vilayeti jandarma alayında, zabitan dahil olmadan teşkilat oluşturulduğundan beri 1.837 nefer jandarma varken 1886 yılında yapılan tensikatta jandarma sayısı 1.381 nefere indirilmiş ve daha sonra 82 nefer ilavesiyle 1.463 nefere çıkarılmıştır. Selanik vilayeti valisi, vilayetin konumu ve asayişin önemine binaen üç yüz yetmiş dört nefer jandarmanın kayıt ve tahriri için izin istemiştir. Selanik valisinin isteği olumlu karşılanmış ve istenilen miktarda jandarmanın verilen irade ile görevlendirilmesine karar verilmiştir (BOA.İ.HUS: 76/70: 09 Temmuz 1899). Ancak Ekim 1900'de hala istenilen miktarda jandarmanın Selanik'e gönderilmemiş olduğunu tespit ettik. Selanik valisi, Bulgar çete faaliyetinin yoğun olduğu bu dönemde jandarma miktarı istenilen seviyeye çıkarılamayacaksa da en azından daha seyyar jandarmalar olarak görevlendirilenler Serez kazasına gönderildiğinden ;Selanik sınırında gezmek üzere yüz elli neferden oluşan bir kalıcı jandarma kuvvetinin görevlendirilmesini talep etmiştir. Vilayet talep edilen bu jandarmanın aylık maaşı, tayinat masraflarının yirmi iki bin dokuz yüz kırk iki liraya ve elbise bedellerinin yirmi dört bin yüz on bire senelik maliyetinin de iki yüz doksan dokuz bin dört yüz on beş kuruş tutacağını hesaplamıştır (BOA.İ.AS: 34/67: 20 Haziran 1900).

Selanik vilayet yöneticileri, jandarma ile ilgili bir türlü istenilen düzenleme yapılmadığından tekrar hükümete başvurmuştur. Jandarma yetersiz olduğu için Serez'de bulunan seyyar jandarmalardan yetmiş neferi Selanik sancağına ve otuz neferi Drama sancağına gönderilmiştir. Vilayetin her yerinde eşkıya takibinde bulduklarından hem seyyar jandarmaların hem de demiryolunu muhafazaya memur jandarmalardan iki yüz neferin yerlerine asker ikame edilmesi istenilmişti. Çünkü bu jandarmalar Rum ve Bulgar çetelerini takip işinde çalıştıklarından böyle bir durumda vilayette jandarma miktarının azaltılmasının doğru olmayacağı; sınırdan gelebilecek herhangi bir zarar karşısında kesinlikle mesuliyet kabul edilmeyeceği Selanik vilayetinden bildirilmişti (BOA. DH.TMİK.M: 91/31 :3 Ağustos 1900). Osmanlı sınırında geçişin arttığı bir zaman, Selanik vilayet yönetimi tekrar bir başvuru yapmış ve seyyar jandarmaların lağvedilmesi ile yerlerine Selanik vilayetine geçici ya da kalıcı yüz elli jandarmanın görevlendirilmesini istemiştir (BOA. İ. HUS: 84/89: 1 Ekim1900). Selanik vilayetinin çabası sonuç vermiş ve yüz elli neferden oluşacak geçici nitelikli jandarmanın görevlendirilmesine devlet izin vermiştir (BOA. DH.TMİK.S: 31/73: 3 Ekim 1900). Seraskerlikte toplanan komisyon yayınladığı bir irade ile Selanik'e geçici değil kalıcı olarak istenen miktarda jandarmanın görevlendirilmesine karar vermiştir (BOA. DH.TMİK.S: 31/92: 17 Ekim 1900).

Selanik vilayetinden, vilayet jandarmasının artırılması yönündeki istek ise boşuna değildir. Bulgar çeteleri aldıkları bir karar ile Rumeli'deki Bulgarları özellikle de Selanik kırsalındaki halkı, silah ve nişancılık eğitimine tabi tutmaya başlamışlardır. Bulgar Yüksek Komitesi'ne bağlı subaylar Osmanlı topraklarına geçerek faaliyetlerde bulunmuşlar ve Yüksek Komite üyesi Delçev Rumelinin diğer vilayetleri ile Selanik arasındaki bölgede kendilerine bağlı pek çok yeni çete oluşturmuştur. Aynı şekilde Yüksek Komite üyesi Sandanski de Selanik ve çevresinde çeteler organize etmeye başlamıştır (Ertürk: 2018: 70-71).

Dahiliye Nezaretine Selanik valisi tarafından yazılan bir mektuba göre ve Selanik çevresindeki Bulgar çetelerinin organizasyonu hakkında bilgi verildiği gibi ne derece acımasız oldukları da anlatılmıştır. Selanik'in Demirhisar kazasında Bulgar çeteleri bir çok Ulah'ı öldürmüş ve kazadaki Bulgar çete üyelerini muhafaza edip, onlara silah sağlamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Ulahları öldüren zanlılar, soruşturmalar sonucunda ortaya çıkarılarak adli makamlara bildirilmiştir. Makedonya Bulgar çetesi yöneticileri para ile pek çok kişiyi saflarına katmayı başarmıştır. Yaralanan çete üyeleri de konuşmaları ihtimaline karşılık kaçırılmaktadır. Selanik valisine göre, Osmanlı Devleti ele geçirdiklerini iyi ve gizli bir şekilde sorguladıktan sonra mahkum etmelidir. Böylece daha fazla olaya müdahil olmalarının önüne geçileceği gibi çeteler hakkında bilgi edinilmelidir. Bulgar çetelerinin Selanik'teki üyelerinden Oharbli Hristoki ve yine Selanik'teki umum Bulgar mektepleri müfettişleri Petrof ve Keşabcı Yuvan Hacı Nikolof'un, Makedonya-Edirne komitesi namına toplanılan parayı bir araya getirerek komitacılıkta yaralanan fedai Bulgarların tedavisine harcamakta

oldukları anlaşılmıştır. Makedonya Yüksek komitesinin Makedonya’da bastırıldığı talimatta adı geçen doktor Hristo Tatarçev ve Tikveşte Bulgar mektebinde öğretmen Gevgili Hristo Aşuyan, komitenin sandık eminliğini yapan Köprülü Lazok Değirmenci adındaki şahıslar ele geçirilerek Anadolu vilayetlerinde bulunan bir hapishaneye gönderilmiştir.

Selanik valisi, yüz elli tane seyyar jandarma ve mevcut jandarmanın miktarının artırılması istemişti. Ayrıca bunların dışında jandarma neferine Martini Hanri tüfekleri verilmesi ile komitacı ve çetecileri takipte kollara kılavuzluk edecek personele verilmek üzere vilayetin hafiyeye maaşına otuz bin kuruş zam talep etmişti. Vali jandarma ile ilgili isteklerinin yanında Ulahlara zarar veren kişilerin de cezalandırılması için gerekenin yapılmasını hükümetten talep edilmiştir. Yüz elli neferden oluşacak jandarmanın görevlendirilmesi Meclisi Vükelaca, efrada Martini Hanri tüfeği verilmesi Seraskerliğe, +hafiyelere verilmesi istenen otuz bin kuruş hakkındaki Şura-yı Hümayun dairelerine müzakere edilmek üzere gönderilmiştir (BOA. DH.TMİK.S: 32/16:29 Ekim 1900).

Bulgar ve Rum çeteleri 1900 yılında Arnavutlar ile de işbirliği yapacaklardı. Osmanlı Hariciye Nezareti hükümete sunduğu 4 Ocak 1900 tarihli bir tezkirede gayet emin bir kaynaktan öğrenildiğine göre Sofya’daki Makedonya Yüksek Komitesi üyelerinden üç tanesinin, Rumeli vilayetlerine gelerek 1900 yılının baharında büyük bir karışıklık çıkarmak için hazırlık yaptıklarını öğrenilmiştir. Çete üyeleri bu maksatla da sınırdan çok sayıda Martini Hanri tüfekleri, fişek, süngü gibi malzemeler geçirmişlerdir. Bu malzemeleri de çıkardıkları karışıklığa dahil olmaları durumunda Arnavutlara satmayı planladıkları düşünülmektedir (BOA. A.MTZ.(04) :65/1:8 Ocak 1900).

Hariciye Nezareti şüphelerinde haklı çıkmış ve Kosova vilayetinde Arnavutlar karışıklık çıkarmışlardır. 12 Mart 1900’de Kosova vali muavini Daniş Bey Hariciye Nezaretine, Kosova’da Arnavutların karışıklık çıkardıklarını bildiren bir mektup yazmıştır. Arnavutlar geceyi Sultan Murat camisinde geçirmişlerdir. Vali hükümet konağından ayrılamamıştır, civardan gelen Arnavut çeteleri süvari askerlerinin yardımı ile engellenmiştir. Arnavutlar, Müslümanları toplamak niyetinde olduklarını bildirip, insanları öldürmenin başvuracakları son yöntem olacağını ilan etmişlerdir. Bazıları Arnavut bir kral istediklerini söyleseler de vali muavini Daniş Bey’e göre “Arnavutlar koyun gibi olup kendi beylerinin emrinden çıkamazlar, bu sebeple af ve merhametle bu ayaklanma hükümet tarafından bastırılabilir”. Daniş Bey’e göre Arnavutların bu kalkışması valinin değiştirilmesi ile son bulacak, gittikçe güçlenecek ve Üsküp’e de sıçrayacaktır. Sonuçta vali değiştirilecek, ceza mahkemelerinin kaldırılması ve vergilerin toplanmasında kolaylıklar gibi isteklerde bulundurulacak ayaklanma son bulacaktır (BOA. HR.SYS: 154/47:12 Mart 1900).

Kosova vali muavini Daniş Bey, hükümete 17 Mart 1900’de tekrar bir raporu sunmuştur. Arnavutların çıkardıkları karışıklıklar yüzünden insanların sokağa çıkamaz hale geldiğini, çarşıların kapandığını sancak merkezinde ticari hayatın durma noktasına geldiğini bildirmiştir. Arnavut çeteler Kosova’daki Sultan Murat Camii’ni işgal etmenin ötesine geçmiş, yakınındaki bir başka camiyi de yatakhane olarak kullanmaya başlamışlardır. Daniş Bey Kosova yöneticileri olarak ne teslim olmayı ne de şiddetle karşılık vermeyi istemediklerini dile getirmiştir (BOA. HR.SYS:154/47 :17 Mart 1900).

Kosova’ya bağlı İştîp’te, Ocak 1901’de İştîp kumandanı Mustafa Nuri Paşa’nın konağı dinamitle patlatılmış ve bir yüz başı ile iki jandarma neferi ölmüş yüzlerce jandarma da yaralanmıştır. İştîp valisi hükümete yapılması gerekenler ve yardım için telgraf çekmiştir. Merkez vilayetten trenle Kosova bölge kumandanı, jandarma kumandanı, polis şefi ve mahkeme heyeti üyesi beraberlerindeki otuz jandarma ile gelmişlerdir. Vali İştîp’te olayın yaşandığı yeri kordon altına alıp jandarmalarla koruma altına aldırıştır. Bulgarlardan bu işe karışabileceği düşünülen kişilerin evleri aranmıştır. Arama sürerken Bulgarlar tekrar bir fûnye patlatarak jandarmaların yaralanmasına neden olmuşlardır. Bunun üzerine III. Ordu mensubu askerler yaptıkları aramalarda 25 tane Bulgar çete üyesi, beş altı tane tüfek ve propaganda metinleri ele geçirmiştir.³

Bulgar çeteleri, hem sansasyon yaratarak seslerini duyurmak hem de cemiyetlerinin ihtiyacı olan parayı sağlamak için bir plan yapmışlardır. Bu plan doğrultusunda, 1901 yılının Ekim ayında

³ HCPP, (1903), Konsolos Fontana’dan Konsolos Vekili General Shipley’e, Üsküp, 20 Şubat, 1901, Turkey No:1, Harrison and Sons Yayınevi, Londra 1903, s.6. (<https://parlipapers.proquest.com/parlipapers> 22 Haziran 2018 tarihinde erişilmiştir)

Selanik'in Serez sancağının Razlık kasabasında bulunan Amerikan misyoneri Miss Stone ile yanında bulunan Bulgar kadını kaçırmışlardır. Mazover'e göre bu kaçırma eylemi bir taraftan cemiyete para kazandırmayı amaçlarken diğer taraftan Osmanlı Devleti'nin artık huzur ve asayişini sağlayamadığına ve bir Batılı din görevlisinin dahi güvenliğinin olmadığına dikkat çekmek istemişlerdir. Kadınları kaçıran Sandanski iadeye karşılık on beş bin altın fidye istemiştir. Ancak Amerikan sefaretı fidyenin kendileri tarafından verilemeyeceğini belirterek, Osmanlı Devleti ile müzakerelerde bulunmuşlardır. İki grup arasında aracılık yapan Amerika hükümeti paranın Osmanlı sınırlarında verilmemesi için hükümeti iknaya girişmiş; fidyeyi vermek üzere de iki Amerikalı görevlendirilmişti. Neticede Osmanlı Devleti fidye olarak istenen parayı Amerikalı görevliye vermiştir. Amerikalıların yanlarına da S--elanik'te bulunan jandarmalar verilerek, Osmanlı Bulgar sınırına göndermiştir. Sofya'daki Bulgar cemiyeti fidyeyi aldıktan sonra kadınları bırakmıştır. Kadınlar Selanik vilayetine dönmüşlerse de Miss Stone, Viyana'ya giderek ve Osmanlı hükümetinin soruları ile muhatap olmaktan kurtulmuştur. Bulgar çeteleri ise elde ettikleri fidyenin parası ile kendilerine silah, erzak temin etmek üzere harekete geçmişlerdir (İrtem: 1999: 169-172 ve Mazower: 2013: 347).

Bu kaçırılma hadisesinin gölgesinde Osmanlı hükümeti, Selanik'ten 1900 yılında yazılan jandarma miktarı ile ilgili mektuba ancak 1901 yılının Şubat ayında cevap vermiştir. Selanik'te jandarma sayısının artırılması konusunda bir çalışma hükümet tarafından yapılmaktadır, Martini tüfeklerinin temini ile ilgili de Seraskerlik gerekli çalışmaları yapmaktadır. Selanik vilayetinde Ulahları katledenler mahkemelere sevk edilecektir; ancak hafiyeye için verilmesi istenen otuz bin kuruş verilemeyecektir. Hafiyenin eldeki tahsisat olan yirmi bin kuruş ile yetinmesi istenmiştir (BOA.DH.TMİK.S: 33/44: 5 Şubat 1901). Vilayetin ısrarla Martini Hanri tüfeklerini istemesi ise tamamen bu tüfeklerin kullanım özellikleri ile ilgili olmuştur. Osmanlı Devleti'nde orduda modernleşme ile atıl durumda kalan Winchester tüfekleri jandarma ve polisler için verilmiştir. Ancak bu tüfekler birkaç defa atış yaptığında mekanizmaları kilitlendiğinden ve çeteler de çoğunlukla daha iyi ve hafif silahlara sahip olmaları nedeniyle üstün duruma geçmeleri Martini Hanri gibi teknolojisi ileri tüfeklerin istenilmesine sebep olmuştur (Bashanov ve Kemalöglü: 2018: 149).

Selanik vilayeti jandarması Gevgili kazasının Beyafçe köyünde halka zarar verdiklerini haber aldığı yirmi eşkiyanın ele geçirilmesi için sevk olunan kuvvet arasında meydana gelen mücadelede asker ve jandarma neferlerinden yedi tanesi ölmüş, iki nefer de yaralanmıştır. Toyran kazası ve Selanik'ten emniyet kuvveti gönderilmişse de Martini Hanri tüfekleri verilmediği için mücadelenin başarısız olduğundan bahsedilmiştir (BOA. BEO:1620/121495: 19 Şubat 1901). Sadaret tüfek isteğini III.Ordu Müşirliğine bildirmiştir (BOA. BEO: 1623/121665: 24 Şubat 1901), gerekli miktardaki Martini Hanri tüfeğinin de Selanik vilayeti jandarmasına gönderileceği valiye bildirilmiştir (BOA. BEO: 1623/121667: 24 Şubat 1901). Sadaret, Selanik vilayeti ve çevresindeki kazalarda yaşanan olaylar üzerine padişahın emri doğrultusunda vilayette işe yaramaz, emekliliği gelmiş jandarmaların emekli edilmesi ya da görevden alınması Seraskerliğe bildirilmiştir (BOA.BEO: 1678/125808: 20 Haziran 1901).

Selanik vilayeti, 1901 yılında bir defa daha hükümetten jandarma talebinde bulunmuştur. Bu defa demiryollarının muhafazası için ayrılan iki yüz piyade ve yüz süvari jandarma vardır. Ancak bu süvariler demiryolları çevresi taşlık olduğundan rahat hareket edememektedirler. Vilayet jandarmasının ise meşguliyeti oldukça fazladır ve bir tane neferin bile yerinden ayrılmasına izin verilmemektedir. Bu nedenle hükümetten yüz nefer süvarinin yerlerine yüz doksana beş nefer piyade tedarik edilmesini rica etmişlerdir (BOA. DH.TMİK.S: 35/105:8 Aralık 1901).Hükümet ise oldukça pratik bir yöntem önermiştir, yüz doksana beş neferin maaş ve harcamaları yüz nefer süvari ile denk olduğundan bu maksatla bir jandarma gönderilmeyip süvarilerin piyadeye çevrilmesi yönünde emir verilmiştir (BOA. BEO:1769/132672: 28.12.1901). Osmanlı jandarması anlaşılacağı üzere ıslahat döneminde sayıca yetersizdir ve bu yetersizliği bir türlü telafi edilememiştir. Bu ise daha sonra yaşanılacak olaylara zemin hazırlayacak ve Osmanlı Devleti önce 1902'de ardından 1903 yılında Rumeli vilayetlerinde jandarma teşkilatında yapılacak ıslahatlarla düzenlenmeye çalışılacaktır.

4. SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde Rumeli vilayetlerinde jandarmanın önemi, 1885 yılında Şarki Rumeli vilayetinin Bulgar Prenslığı tarafından işgal edilmesini müteakip güvenliğin bozulması ile artmıştır. Güvenliğin bozulmasına sebep olan olaylar ise her bir milli gurubun çeteler şeklinde organize olup, yerel halka zarar vermesiyle daha da görünür hale gelmiştir. Rumeli'de her bir milli grubun gerçekleştirdiği eylem düzensizlik ve karmaşa yaratmıştır. Bu düzensizlik ve karmaşa Rumeli'yi dışarıdan müdahaleye açık hale getirdiği gibi kolluk gücü olarak jandarmanın hizmetlerinde de belirli değişimleri zorunlu kılmıştır.

Jandarmanın esas görevi devriye gezmek ise de Rumeli'de artan asayişsizlik karşısında sahip olduğu güce daha fazla ihtiyaç duyulan bir teşkilat haline gelmiştir. Jandarma pek çok durumda zaten bir nüvesi olduğu ordunun görevlerini yerine getirmekle yükümlü olmuştur. Pek çok durumda da asker tarafından takviye edilmiştir. Jandarmanın diğer vilayetlerden farklı olarak sorumluluğunun fazlalığı ise jandarmanın sayıca artırılmasının yanında bir dizi ıslahatı da gerekli kılmıştır. İlk olarak 1896-1898 döneminde ardından 1898-1901 döneminde ıslahat yapılmaya çalışılmıştır. ıslahatın bu ilk döneminde yapılan düzenlemeler biraz da siyasi durumla ilişkili olmuş ve 1897'de yaşanan Osmanlı Yunan Savaşı'ndan etkilenmiştir. Osmanlı Devleti güvenliği sağlamak için jandarmayı sayıca artırmış ve jandarmanın teftiş meselesine ayrıca eğilmiştir. Bu durumu kanunlarla da desteklemiştir. Bu yüzden ilk ıslahat döneminde Osmanlı Devleti'nin ıslahatları yapmaktaki amacı, milli grupları memnun edip bir Avrupalı devletin müdahalesini önlemektir. ıslahata göre Gayrimüslim Osmanlı tebasından jandarma personeli temin etme yoluna gidilmiş, milli gruplarda aidiyet hissi yaratılmaya çalışılmıştır. Ancak milli gayelerle beslenen ve güçlenen gruplar Gayrimüslimler'in jandarma teşkilatına katılmalarını engellemişlerdir.

ıslahatın ikinci döneminde ise Rumeli'de milli grupların oluşturdukları çeteler ve bu çetelerin yapmış oldukları karşısında jandarma düzenli ve gerçekten işe yarar bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Girit meselesi ve artan milliyetçilik Rumeli vilayetlerinde asayişsizliği artırmıştır. Bu maksatla teftişler yapılmış, jandarmaların ihtiyacı olan şeyler belirlenmiş ve etkili bir şekilde görev yapmaları sağlanmıştır. Jandarma bu ikinci dönemde Rumeli'de bulunan Bulgar, Arnavut, Rum grupların çıkarmış olduğu karışıklıkları bastırmak, bozulan asayişi yeniden sağlamak için ayrı bir çaba göstermiştir. Jandarma yapılan bu düzenlemeler ile sayıca artırılmaya çalışılmışsa da beklenenin aksine sayıca artırılmamış, düzensiz maaş almış ve daha fazla çatışma durumu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu çatışmalar ise silah, maaş ve pek çok şeyin eksikliğine rağmen etkili bir şekilde mücadele edip tecrübe etmesini ve bir organizasyon olarak daha etkili hale gelmesini de sağlayacaktır. Rumeli'de jandarma makalemize konu ettiğimiz bu süreçte elde edilen tecübeler ile 1902 ve 1903 yıllarında yapılacak düzenlemelere hazırlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Sadâret Mektubî Kalemî Mühimme Kalemî (Odası) Belgeleri (A.MKT.MHM) 677/5, 678/13
 Sadâret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemî Belgeleri Bulgaristan Kısmı (A.MTZ (04)) 34/35, 65/1,
 Babîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 666/49881, 827/61976, 1620/121495, 1623/121665, 1623/121667, 1678/125808,
 1769/132672,
 Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî (DH.MKT), 1342/66, 2437/141
 Dahiliye Nezareti Tesri-i Muamelat (DH.TMİK.M), 91/31
 Dahiliye Nezâreti Tesri-i Muamelât (DH.TMİK.S), 6/1, 6/71,22/31, 23/53, 26/57, 35/105,33/44
 Hariciye Siyasi Kısım Evrakı (HR.SYS)31/10, 31/73, 31/92,154/47
 İrade Askerî (İ.AS) 34/67,
 İrade Dahiliye (İ.DH)781/63494,
 İrade Hususî (İ.HUS) 76/70, 84/89,
 Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri, Yunanistan İradeleri (İ.MTZ (01)) 23/1116,
 Meclis-i Vükela Mazbataları (MV)89/56
 Şura-yı Devlet (ŞD), 250/37
 Sadâret Hususî Maruzatı (Y.A.HUS)160/57,
 Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezareti Maruzatı (Y.PRK.HR) 26/70
 (House of Commons Parliamentary Papers Online (HCPP)Turkey No:1, Şubat 1903
<https://parlipapers.proquest.com/parlipapers> 22 Haziran 2018 tarihinde erişilmiştir
 Berlin, Ayastafanos, Kıbrıs Muahednameleri, (1908), İstanbul (Matbaası belirsiz)

- Düstur, Birinci Tertip, No: 40 — Rumeli Vilayeti Şahanesine tayin olunacak Mülkiye Müfettişlerinin vesaitini Mübeyyin Talimat, 17 Muharrem 1314 ve 17 Haziran 1312, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara, 1941, C.7, s.98-100.
- Jandarma Nizamnamesi Hicri 1297 , Matbaa-i Âmire, İstanbul 5 Cemaziyelevvel 1297 / 15 Nisan 1880
- Selanik Vilayeti Salnamesi, Sene 1303, Def'a 9, Selanik (Matbaası belirsiz)
- Salname-i Devlet-i Âliyye, Sene 1304, Def'a 42, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul
- Sabah Gazetesi, No:2422, Sene 7, s.1, 15 Zilkade 1313/28 Nisan 1896.
- Servet-i Fünun, "Havadisat-ı Dahili", 21 Ağustos 1896, No: 284, İlave Kısmı, s.188.
- Servet-i Fünun, "Hudud-u Ahaliye", 30 Ekim 1896, İlave Kısmı No: 294, s.60,61.
- Anderson, M. S. (2001). Doğu Sorunu 1774-1923 Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme, (Çev.) İdil Eser, Yapıkredi Yayınları, İstanbul
- Aydın, M. (1992). Şarki Rumeli Vilayeti, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Balcı, R. (2012). Kosova Islahatı (1896-1905): Rumeli Vilayeti-i Şahanesinde Mahsus Mevadd-ı Islahiye Layihası'nın Kosova'da Uygulanması, Türkiyat Mecmuası, C.22, s.1-37
- Bayur, Y. H. (1991). Türk İnkılabı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, Cilt 1 Sayı 1
- Beydilli, K. (1989). II.Abdülhamid Devrinde Makedonya Mes'alesi'ne Dair, Osmanlı Araştırmaları Dergisi, İstanbul, Cilt 9, s.77-99
- Coope, W. J. (1880). The History of Imperial Ottoman Gendarmerie, Allen and Co, Londra
- Ekici, N. (2013). "Bulgar Devleti'nin Gelişmesi (1878-1908), Balkanlar El Kitabı (Ed.) Bilgehan A. Gökdağ-Osman Karatay, Akçağ Yayınları Ankara, Cilt 1, s.513-525,
- Erim, N. (1953). "Berlin Antlaşması", Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, Osmanlı İmparatorluğu Antlaşmaları, Türk Tarih Kurumu, Ankara, Cilt 1
- Ertürk, S. (2018). Balkanlar'da Aşırı Milliyetçi Bir Örgütlenme: Makedonya-Edirne Dahili İhtilal Teşkilatı (1893-1912), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir
- Georgeon, F. (2006). Sultan Abdülhamid, (Çev.) Ali Berkay Homer Kitabevi, İstanbul
- Glenny, M. (2000). Balkanlar 1804-1999 Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler, (Çev.) Mehmet Harmancı, Sabah Kitapları, İstanbul
- Gücel, D. (2014). Osmanlı Arşiv Belgeleri ile Selanik Vilayetinde Komitacılık 1890-1913, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir
- Hacısalihioğlu, M. (2008). Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918), (Çev.) İhsan Catay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- İrtem, S. K. (1999). Osmanlı Devleti'nin Makedonya Meselesi, (Haz.) Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul
- Karal, E. Z. (2011). Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, Cilt 8
- Karatamu, S. (1978). Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Harp Tarihi Yayınları, Ankara, 1978, Cilt 3 Sayı 5
- Koliopoulos, J. S. (2012). Osmanlı İmparatorluğu'nun Yunan Topraklarında Eşkıyalık ve Ayaklanmalar 1853 – 1908, (Çev.) Seda Erkoç & Neslihan Demirkol, Kebikeç Dergisi, Ankara, Sayı 33
- Mazower, M. (2013). Selanik Hayaletler Şehri Hristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler 1430-1950, (Çev.) Gül Çağalı Güven, Alfa Yayınları, İstanbul
- Moreau, O. (2010). Reformlar Çağında Osmanlı İmparatorluğu Askeri "Yeni Düzen" in İnsanları ve Fikirleri 1826-1914, (Çev.) Işık Ergüden, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Bashanov, M. & Kemalioğlu, İ. (2018). Rus Genelkurmay Belgelerinde II. Abdülhamid ve Osmanlı Ordusu, 15 Ocak 1903 tarihli rapor, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, İstanbul
- Önen, N. & Reyhan, C. (2001). Mülkten Ülkeye, Türkiye'de Taşra İdaresinin Dönüşümü (1839-1929), İletişim Yayınları, İstanbul
- Reyhan, C. (2007). Osmanlı'da İki Tarz-ı İdare Merkezîyetçilik-Adem-i Merkezîyetçilik, İmge Kitabevi, Ankara
- Rumeli Şarki Nizamnamesi. (1879). Matbaa-yı Amire, İstanbul 9 Haziran 1295/ 21 Haziran 1879
- Sowards, S. W. (1981). Austria –Hungary And The Macedonian Reforms 1902-1908, Indiana Üniversitesi Tarih Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi, ABD
- Tunaya, T. Z. (1988). Türkiye'de Siyasal Partiler, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, Cilt 1
- Ulubelen, E. (1967). İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye "Mr Milibank'ın Notları 15 Şubat 1898", Aykaç Kitabevi, İstanbul, 1967, Cilt 1
- Yarçı, G. (1996). Türk Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Diplomasisinde Makedonya Meselesi (1876-1912), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul
- Yıldırım, B. (2014). Bulgaristan'daki Ermeni Komitelerinin Osmanlı Devleti Aleyhine Faaliyetleri (1890-1918), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara